

“ДУША ЛЕТИТЬ В ДИТИНСТВО, ЯК У ВИРІЙ”

«Всі ми родом з дитинства», – стверджує відомий французький класик Антуан де Сент-Екзюпері, і це справді так, бо в глибині душі кожного дорослого живе маленька дитина, яка прагне чудес.

І хоч як би ми не намагалися втекти із цього світу, як би не намагались позбавитися цієї дитячої наївності, вона все одна стукає до наших сердець у формі таких нав'язливих думок: «А може, справді до місяця можна доторкнутися рукою?», «А можливо, і море можна перебрести за один день?», «А може, тіні від дерев – це казкові велетні, які ховаються за крислатим гіллям?». Безліч таких «можливо» лунають у нашій голові в ті рідкісні моменти, коли думками мандруєш у захопливий світ дитинства, який у кожного свій. І доки наші серця дозволяють собі таку мандрівку – доти ми і триматимемось у цьому хаотичному життєвому потоці.

Юрій Лесюк, заслужений художник України, завідувач відділу малярства Львівського коледжу декоративного та ужиткового мистецтва, дозволив собі таку мандрівку у своїй книжці «Аромат червоних йон» (див.: **Юрій Лесюк. Аромат червоних йон. Івано-Франківськ, 2010. 204 с.**). Книга настільки тепла та ніжна, що буде до смаку навіть найвибагливішому літературному критикові. Автор описує свій «світ дитинства», в якому все на своєму місці: і пекучий прутик «*на сволиці*», і тепла піч, як «*держава в державі*», і таємничі образи святих, прикрашені вишитими рушниками, і головне – дурманно-запаморочливий аромат стиглих червоних йон як невід'ємний атрибут дитинства. Письменник не пише, він розповідає історію свого життя і розказує так, ніби веде нас мандрівкою своєї пам'яті, а там немає ні кордонів, ні заборон. Розповідь ведеться від імені маленького хлопчика (самого автора) і дещо схожа до славнозвісної «Зачарованої Десни» О. Довженка, де маленький Сашко розповідає про свої дитячі пригоди. У цій книжці маємо допитливого хлопчину Юрчика, який дивиться на світ із широко розплющеними очима, а інколи із широко розкритим ротом від здивування.

Багато літературознавців намагаються дослідити феномен письменницького творіння, але їм завжди буде важко пізнати речі, які відомі лише письменникові. Наприклад, як дорослому чоловікові вдалося настільки ретельно та послідовно зобразити світ маленької дитини, відчути її емоції, передати захоплення чи розчарування, навчитися жалібно плакати з ним чи аж до болю в животі сміятися. Ці та інші речі таки вдалося відтворити Ю. Лесюкові. Книгу супроводжують 18 репродукцій картин автора. Вони є доречні та важливі для сприйняття та осмислення прочитаного, оскільки безпосередньо пов'язані з оповідною атрибутикою і містять у собі символічний ключ у процесі усвідомлення. Автор намагався передати велич українських традицій, силу та красу українсь-

кої пісні, розмаїття та безмежність української кухні, а головне – вдачу звичайного українського трудівника, для якого робота на землі – ритуальне дійство. Ось ми бачимо, як описує письменник своїх батьків за роботою в полі: *«Споглядаю, як легко тато орудує косою. А мама вже взялася за граблі – розбиває цей поліг, щоб гарно і швидко просихав на сонечку»* (с. 100). Ю. Лесюк передає це настільки велично, що створюється враження, ніби ці люди не просто пораються коло косовиці, а грають на музичних інструментах на великій сцені. І взагалі, кожен епізод із свого життя автор описує як священне дійство. Чого лиш вартують яскраві описи святкування релігійних свят: *«Дочекалися Святого Вечора. Тато щось чаклує на підлозі біля стола, і раптом кімнату наповнює приємний, ароматний дим. – Що це, тату? – питаємо зачудовано. – Це ладан. Така смола, що її дають до кадила в церкві. Ніжний аромат випромінюється з-під стола і ще більше збуджує апетит, а на столі інші аромати – дванадцять пісних страв»* (с. 28).

Викликає здивування надто докладна, але, без сумніву, доречна деталізація описів. Така увага до елементів побуту, до одягу, до зображень краєвидів та місцевостей дозволила створити необхідну колоритність у зображенні сільського менталітету: *«Піч приворожувала погляди до себе всіх, хто до нас приходив. На неї справді приємно було споглядати, бо вимурувана з чудових, добротних старих кахлів, але я чомусь завжди зосереджувався на єдиній кахлі невідомого гуцульського майстра з профільним зображенням гуцулки... Ця гуцулка, ні разу не моргнувши, тримала під контролем усю мамину роботу, весь процес приготування їжі»* (с. 12).

Не може не викликати захоплення мова персонажів, яку використав письменник, оскільки на межі з літературно-художньою манерою викладу співіснує запашна ковалівська говірка. Як стверджує редактор книжки й автор передмови до неї М. Лесюк, *«Читач із коротких діалогів у цих замальовках зможе ознайомитися з особливостями ковалівської говірки, з описами неперевершеної краси природи, з народними звичаями і традиціями, відзначенням ковалівчанами найвизначніших релігійних свят»* (с. 3). І справді, мова є повноправним елементом цілого твору, оскільки з вуст згаданих персонажів вона лунає то живою поетичною піснею, то дошкульним і мудрим висновком, то гострим і влучним дотепом, а подекуди навіть запашним прокльоном. Завдяки діалектним компонентам авторові вдалося передати вдачу сільського працелюба, який у роботі знаходив натхнення, а в пісні розраду.

Ю. Лесюк зображує атмосферу, що панувала в його родині, яка була глибоко релігійною. Його бабуся без календаря знала всі релігійні свята, мати могла заспівати будь-яку українську пісню, а батько виконати всяку, навіть непосильну роботу.

Книжка просякнута вдячністю та повагою до батьків, до місцевих традицій та обрядів. Взагалі, у цих невеличких «замальовках пам'яті»

панує культ і данина українським звичаям, релігійним святам та обрядам. Автор із яскравою колоритністю описує сакральне дійство весілля, великодні ігри та забавлянки біля церкви, різдвяні колядки та щедрівки і навіть подає зразки деяких пісень. Не останнє місце в цій книжці, як, напевне, у житті самого художника відведене запаху: *«Порозкладали в кімнаті намальовані на дикті і повірізовані фігури. Я відчув такий привабливий, приємний і потужний запах фарби, який тільки можна уявити собі у найкращих мріях чи снах. Стояв, як заворожений»* (с. 157). Або: *«Тут так приємно, пригадую, як улітку ми з татом любили спати на поді. Мама стелила на сіно верету, ліжники, і ці ночі були дуже романтичні. Як духмяно пахло сіно!»* (с. 58). Проте безумовно символічного значення набуває аромат спілих червоних йон, який супроводжує автора ціле дитинство. І взагалі, червоні йони, їхній запах, аромат незримо присутні чи не на кожній сторінці книжки.

На жаль, на сучасному етапі ми розучилися цінувати реально важливі речі, не вміємо бути вдячними за отримані від природи дари. Зараз можна купити будь-яку річ у великому супермаркеті, потрібно мати тільки необхідну суму грошей. А колись маленьке яблучко серед довгої зими було великим делікатесом, тому, можливо, в автора і виникають такі особливо трепетні почуття саме до яблук, як до беззаперечного символу дитинства *«Це неймовірно, тепер кінець зими, а на столі решето, і в ньому – великі червоні ароматні йони! Йони, про які ми вже давно забули, бо того року яблука майже не зродили. Очі мої не бачать більше нічого, крім такої звабливої червоної, соковитої спокуси»* (с. 55).

Такі книжки вартують уваги не лише розумової, але й душевної, бо немає сумніву, що зуміють достукатися навіть до найбільш черствого та байдужого серця. Ця історія дитинства просякнута ностальгійною ноткою смутку за втраченим, інколи даремно сказаним, деколи за чимось не зробленим, але вона жива, бо містить у собі душу звичайного українського хлопця, вихідця із села, а ще має у собі притягальну силу, бо наскрізно просякнута людською пам'яттю. А може, то аромат червоних йон так дурманить свідомість?..

ЕТЮДИ ПАМ'ЯТІ

Пам'ять крутиться навколо душі, як Земля обертається навколо Сонця, і нема на те ради, але саме завдяки такій здатності людського мозку, як «пам'ятати» творяться геніальні речі, такі, як вишукані музичні шедеври, картини образотворчого мистецтва, ну і, звісно, книги, які, напевне, найбільш залежні від спогадів.

Чимало письменників ведуть щоденники, занотовують пам'ятні моменти, події чи зустрічі, з яких із часом витворюються елементи художнього відтворення світу того чи іншого митця. Вирішив впустити